odst. 1 jen o osobě, která na statku hospodaří, kteroužto osobou je na př. i pachtýř. Obsahová různost této citace jakož i úvaha, že opatření dle §u 63 odst. 1 dotýká se práv a zájmů vlastníka půdy i tenkráte, když by na ní sám nehospodařil, konečně i úvaha, že jak z podmínek shora vypočtených patrno, jde v řízení o zjištění četných okolností, na jichž náležitém vyšetření má vlastník první, ne-li výlučný zájem, na př. o okolnosti, jde-li o půdu zabranou, je-li možná řádná výroba na zbytku a pod., vedou k tomu, že příkaz zákona »kdo na zabrané půdě hospodaří« nelze vykládati slovně a úzce, nýbrž že pod ním rozumčti jest v e d l e toho, kdo na půdě hospodaří, i vlastníka půdy, který k řízení vždycky má býti přibrán a jemuž tedy i vyřízení dle §u 63 odst. 1 je doručiti.

Dr. Vlad. Horáček.

K § 158 obč. z.

Tento paragraf, jenž v dobách normálních byl jistě pro soudní praxi zjevem velice řídkým, stává se dnes pro mnohé účastníky hledaným, často ovšem marně — z té příčiny, že když se o něm dovědí, uplynula již 3měs. lhůta, v níž možno ho použíti. Formální předpisy občanského zákona, upravující poměr dětí k rodičům, jichž manželský původ jest pochybný, nejsou ve veřejnosti vůbec tak známy, a též poměry nynější nejsou tak jednoduchy, aby krátká 3měsíční lhůta mohla zabezpečiti v takových případech — nyní poměrně četných — provedení úpravy zájmům všech účastníků odpovídající.

Často, zejména na vesnicích, kde rodinné poměry jednotlivců bývají všeobecně známé, jest lidem nepochopitelno, že v matrice zapíše se za manželské dítě zrozené od provdané ženy, jejíž muž jest již léta nezvěstným a jež žije ve společné domácnosti s mužem jiným, který sám se za nem. otce narozeného dítěte hlásí. Některé farní úřady, znajíce tyto poměry, zapisují děti takové dokonce za nemanželské, ačkoli smrt manžela matky úředně zjištěna není. A přece odpovídá první způsob platnému zákonu a druhý mu odporuje. Uvésti v souhlas zápisy v matrikách se skutečnými poměry bývá pak účastníkům dle zákona často i nemožno.

Ustanovení občanského zákona, ani ve formě třetí dílčí novelou z 19. března 1916 č. 69 ř. z. změněné, nevyhovují dostatečně potřebám nynější doby, kdy objevuje se v četných rodinách netušený rozvrat manželského a rodinného života následkem

dlouhé nepřítomnosti manželů ve službě vojenské a v zajetí a zejména i následkem nezvěstnosti jejich a nedostatku zpráv o jejich osudu. Vyskytají se časté případy, že všichni súčastnění: manžel, matka dítěte a i skutečný otec jeho souhlasně tvrdí a uznávají, že dítě jest nemanželské, a souhlasně si přeji, aby i před zákonem bylo za takové uznáno. Dle zákona však jest nemožno to provésti pouze z toho formálního důvodu, že manžel opomenul ve lhůtě 3měsíční potom, kdy o narození dítěte dostal zprávu, podati u soudu žalobu dle § 158. obč. z., ať již se tak stalo z příčin jakýchkoli, buď z nedostatečné vědomosti o této preklusivní lhůtě a jejích následcích, nebo na př. — jak též se stává — že se dověděli o dítěti za své vojenské služby v době, kdy byli jako nemocní nebo na dovolené nějaký čas doma, nebo snad i z písemní zprávy v poli obdržené a neměli pak v obou případech ani času ani možnosti žalobu ve lhůtě stanovené podati. Přes to, pokud manžel žije, anebo zemřel-li po uplynutí lhůty 3měs. potom, kdy o narození dítěte se dověděl, není dle zákona vůbec již možno manželský původ dítěte změniti v nemanželský.

V praxi vznikají z toho mnohé nesrovnalosti. Manžel vrátiv se z vojny rozejde se s manželkou buď soudním rozvodem neb i bez něho — dítě však zůstane zapsáno jako manželské. Matka dítěte, již nemanželský otec jeho opustil a o dítě se nestará, žádá od manžela dle § 141. obč. z. výživné pro ně. Sama cítí a uznává, že morálního nároku na výživné nemá, nouze ji však nutí, aby přes to od manžela výživné pro dítě žádala, poněvadž dítě zůstalo zapsáno za manželské a proti skutečnému otci jeho dle § 166. obč. z. vystoupiti nemůže. A manžel dle zákona musí být soudem uznán povinným dle svých poměrů přispívati na dítě, jehož otcem zřejmě není. S jakými pocity se pak dívá na zákon takovou povinnost mu ukládající, lze si snadno představiti. Konečně nebývá ani tento stav vždy k prospěchu dítěte samého. Manželé provedou řízení o rozluku manželství, matka dítěte uzavře sňatek se skutečným otcem jeho — legitimace pozdějším sňatkem rodičů však v tom případě působiti nemůže, poněvadž dítě jest manželské se jménem dřívějšího manžela.

Ani v občanském zákoně a rovněž ještě ani v III. dílčí novele z 19. března 1916) se nepočítalo a nemohlo počítati s ohromnými převraty, jež nejen v životě hospodářském, nýbrž i v životě rodinném a osobních poměrech občanů dlouhé trvání války a abnormálních poměrů válečných na všech stranách způsobuje a jež nyní i v naznačeném směru se projevují neupra-

nými poměry dětí narozených za nepřítomnosti manželů ve službě vojenské a zejména často dlouhého pobytu v zajetí.

Konečně i stát sám jest na věci súčastněn, neboť jest mu starati se o tyto děti dle zákona vyživovací podporou a pod. na jméno nezvěstného nebo zemřelého manžela matky dětí, nemůže-li nebo nechce-li matka dítěte nároky vůči skutečnému otci jeho dle § 166. obč. z. uplatňovati zvlášť a uzavře-li s otcem dítěte po prokázané smrti prvního manžela sňatek, dítě však zůstane dle zákona sirotkem po muži ve voj. službě zemřelém.

Jeví se naléhavá potřeba v nynějších přechodných dobách, jmenovitě i se zřetelem na nový zákon o rozluce manželství, upraviti otázky tyto způsobem době i potřebám občanů a též zájmům státu odpovídajícím. — Není snad za dnešních názorů již ani tak docela na místě, lpěti v takové míře na přísném formálním zákonném stanovisku, že manželský původ dítěte a občana jest v každém případě sám o sobě i mravní výhodou takovou, že by odůvodňoval formální ochranu tak dalekosáhlou a naopak přispělo by i k celkovému vědomí mravních závazků a povinností, jestliže by skutečný otec — pokud ovšem jej lze způsobem zákonným zjistiti — za otce i dle zákona v případech tuto zmíněných byl uznáván.

Prozatím by snad stačilo buď že by lhůta § 158. byla přiměřeně prodloužena (v § 1594. něm. obč. zák. jest stanovena vůbec na 1 rok) nebo ustanovení asi takové, že manželům, za jejichž nepřítomnosti ve vojenské službě nebo v zajetí, nebo do určité doby (10 měs.) po návratu jejich manželky porodily děti, by se poskytla zákonem nová, zvláštní lhůta, ve které by řízení dle § 158. obč. z. dodatečně mohli provésti — anebo konečně, aby i zástupcům dětí takových bylo možno proti žijícím manželům matky jejich žalobu dle § 159. obč. z. za jistých kautel podati; na př. jestliže druhý manžel matky dítěte, jenž s ní po rozloučení jejího manželství s manželem dřívějším sňatek uzavřel, žádá v souhlase s matkou dítěte za poznamenání legitimace jeho za manželské na svoje jméno.

Konečně by se doporučovalo vůbec též otázku zápisu dětí do matriky, u nichž jest již při narození jejich zřejmo, že manžel matky otcem býti nemůže, (nezvěstný ve válce po řadu let a pod.), nějakým vhodným předpisem jednotně upraviti, na př. aspoň nařízením zvláštní poznámky nebo pod., neboť praxe farních úřadů jest nestejná a případy, kde děti se zapisují za nemanželské, ačkoli úředního dokladu o smrti manžela matky není, jsou dosti časté, řízení pro opravu matrik v takových případech

však — aspoň pokud u soudů známo — nějakým zvláštním předpisem upraveno není a tudíž ani u soudů patrně postup v dotyčných případech není jednotný.

Dr. Jos. Zelinka.

Nynější poměr obyvatelů domu k majiteli.

Předpisy § 1090 a násl. obč. zák. o smlouvě nájemní chrání zájmy hospodářské obou stran tím, že připouštějí, aby pronajímatel vykalkuloval cifru nájemného dle skutečné hodnoty předmětu a dle výše nákladů udržovacích a aby nájemník cifru požadované činže buď schválil aneb se vystěhoval. Bez konsensu žádná smlouva, ani nájem. Právo výpovědi chrání každou stranu před nepřiměřeným požadavkem druhého kontrahenta.

Tento právní stav byl úplně změněn rak. min. nař. o ochraně nájemníků ze dne 20. ledna 1918 č. 21 ř. z., kterým základní práva pronajímatelova, totiž volná výpověď a stanovení činže, byla zrušena. Nynější zákon o ochraně nájemníků ze dne 8. dubna 1920 č. 275 Sb. z. a nař. jest v podstatě obnoveným a zostřeným vydáním cit. rak. min. nař. Tímto zákonem bylo volné užívání domu majiteli vyvlastněno a dosavadní práva nájemní přeměněna v nevypověditelná práva užívání bytu za úplatu, která následkem devalvace peněz se rovná as jedné desetině činže předválečné. Poněvadž tato změna smluvního poměru nájemního se stala proti vůli jedné strany, přestal konsens a proto byly smlouvy nájemní tímto zákonem na neurčitou dobu zrušeny; nelze tedy ustanovení 25. hlavy obč. zák. na poměr obyvatelů domu k jeho vlastníku nyní používati. Majiteli domu zůstalo holé vlastnictví bez práva disposice a volného užívání (nuda proprietas). Držitelům bytů přísluší nárok na bydlení nikoliv ze smlouvy, kterou zákon zrušil, nýbrž ze zákona ze dne 8. dubna 1920 č. 275 Sb. z. a nař.

Sporná jest zajisté právní povaha nynějšího poměru obyvatelů domu k majiteli. Nájmem tento poměr více není, poněvadž nájem jest dle § 1090 obč. zák. smlouvou, která vzniká a trvá toliko konsensem obou stran a toho se zde nedostává. Námitka, že vlastníku domu přece přísluší právo výpovědi dle § 1 a právo zvýšiti činži nad 20% nájemného dle § 8, nevyvrací nikterak právní stanovisko zde zaujaté. Neboť právo výpovědi obmezuje se na případy zcela výjimečné a rovná se v praxi nule a právo zvýšiti činži nad 20% jest výhodou pouze zdánlivou a rovná se ve skutečnosti nuzné náhradě nákladů udržovacích majitelem